

1928

G O S P O D A R

Št. 12.

Ze zopet gnojlišča in gnojnične jame.

O izboljšanju gnojlišč in gnojničnih jam se je že toliko pisalo, predavalo, preudarjalo itd., da čivkajo o tem že vrabci na strehah najbolj skritih vasic. Kljub temu pa je to vprašanje tudi še danes najmanj tako nujno, kot nekdanj pred vojno. Kajti ogromna večina (najmanj 90%) kmetij v Sloveniji ima še vedno gnojlišča v najslabšem stanju, pretežna večina hlevov je še zmirom brez kanalizacije in brez gnojničnih jam. Pričakovati je, da se lotijo merodajni činitelji tozadevnih ukrepov pred vsemi drugimi te vrste, ker je pomen dobrih gnojlišč in jam življenjske važnosti za celokupno kmetijstvo. Kmetija s slabim gnojliščem in brez gnojnične jame je kakor telo z odprtimi žilami, iz katerih stalno uhaja življenjski sok, t. j. drage in zato težko nadomestljive hranilne snovi. Tako gospodarstvo hira in ako nima izrednih življenjskih sil ali druge stalne pomoči, polagoma propade in če ne ravno to, pa tako oslabi, da ga vsak težji udarec lažje spravi na boben.

Nič čudnega ni tedaj, če skuša n. pr. Italija to vprašanje hitro rešiti s pomočjo posebnega zakona in izrednih sredstev za njegovo izvrševanje. To je dokaz za dosledno uvaževanje velikanskega gospodarskega in zdravstvenega pomena pravilne preureditve gnojlišč in jam. Naš kmetovalec pa gazi v dnevno hujše gospodarske neprilike, ne da bi mu prišlo resno na um, kje tiči velik del vzroka neuspehom pri kmetijstvu. Že preprost račun pokaže, da izgublja slovensko kmetijstvo od nekdanj vsako leto resnično ogromne vrednosti baš radi slabih gnojlišč ter pomanjkanja hlevske kanalizacije in jam za dragoceno gnojnico. Splošna revščina slovenskega kmeta nima vzroka samo v manj ugodnih talnih razmerah, preobjudenosti, pomanjkanju rodovitne zemlje, nakopičenosti številnih panog v okviru večinoma malih kmetijskih obratov — temveč najboljčutnejše moti ravnovesje kmetijstva izguba in negospodarska izraba domačih gnojil vsled pomanjkanja tozadevnih naprav.

Pomislimo, da je n. pr. v radovljiskem okraju, katerega štejejo med najnaprednejše v Sloveniji, komaj 13% od vseh kmetij opremljenih z vsemi omenjenimi napravami, 10% ima le deloma dobre naprave, a povprečno 77% od vseh kmetij ima slaba gnojlišča, hleve brez kanalizacije in brez jam! To se pravi, da je izmed 8 kmetij povprečno le ena, ki je v tozadevnem oziru popolnoma v redu. Presoja o ostalih okrajih prepuščam drugim, enako glede ostalih pokrajin države. — Da bodo pa govorile številke še bolj jasno, navedem za ključke uradnega popisa gnojlišč, jam in hlevskih kanalizacij v radovljiskem okraju. Razumljivo je, da ti podatki niso in iz gotovih razlogov niti ne morejo biti povsem popolni. Ampak to je bolj postranskega po-

mena, ker gre v glavnem le za verodostojno sliko povprečnega dejanskega stanja.

Število kmetij v okraju:

	Število kmetij	v %
1. ki imajo dobre betonirane gnojnične jame	716	22.5%
2. ki so brez gnojn. jam	2461	77.5%
1. ki imajo moderna betonirana gnojlišča	401	12.6%
2. ki imajo nav. gnojlišča brez betona ali zidu	2776	87.4%
1. ki imajo hleve s kanalizacijo za gnojnico	424	13.3%
2. ki imajo hleve brez kanalizacije	2753	86.7%

Vseh kmečkih posestev v okraju je po popisu 3177. Primerjanje teh številk govori razločno govorico!

V zadnjem času se vendar opaža, da se pri kmetovalcih samih vzbujajo zanimanja za izboljšanje tega stanja. Iz navdušenega gibanja med kmetovalci pa sledi, da je dozorel čas za nastop merodajnih činiteljev. Gmotna stran tudi ni tako strašno težka, kakor se vobče domneva in trdil Kmečki gospodar — če je količak podjeten in spretan, sam opravi vse potrebne vožnje, pomaga tudi pri zidarskih delih, s čimer se poceni denarni izdatek za stavbena dela za najmanj 15—20%. Na večini kmetij dobavi kmetovalec sam (razen cimenta) tudi ves gradbeni material. Neposredne denarne investicije tedaj nikakor niso posebno občutne, nasprotno, iste so z ozirom na ogromno važnost teh zgradb naravnost malenkostne. Tudi tu vidimo, da treba predvsem uvidenosti in dobre volje na strani kmetovalcev samih, pa bo šlo.

Danes dobimo številne slučaje, da se loti preureditve hleva, gnojlišča itd. kmetovalec sam, ne da bi se zmenil za primeren stavbeni načrt. Zato se dogaja zelo pogosto, da store taki posestniki pri preureditvi oziroma zgradbi bistvene napake, ki se sicer dajo pozneje popraviti, toda le z novimi stroški. Prizadeti iz golega neznanja večkrat opusti ali prezre podrobnosti, katere so glede na dobro ureditev zgradbe odločno potrebne. Podrobne nasvete, ki jih poslušajo na strokovnih predavanjih, kmetovalci prav kmalu pozabijo, oziroma si mnogi sploh ne zapomnijo. Tudi se malo-kateri odloči, da bi prišel k pristojnemu kmetijskemu strokovnjaku zaradi posveta in upogleda v primeren načrt. Vse to so važne okolnosti, katere treba upoštevati, drugače izpadejo nove zgradbe manj dobro ali celo napačno.

Za prvo silo bi bilo precej storjeno, če bi bili v zadostnem številu na razpolago brezplačni, v jasni šematični obliki risani načrti za vzorne hleve, gnojlišča in jame in sicer za vsak svojstven primer v treh različnih velikostih, upoštevajoč število živine in dobo morebitne paše. Vsak načrt naj bi bil opremljen s kratkim pojasnilom glede množine raznega gradbenega materiala, odstotne sestave betona ter glede površine

in prostornine za gnojlišče odnosno jama. Navadno zgradijo kmetje te zgradbe premajhne! Zlasti se to dogaja pri gnojničnih jamah, kar se pozneje maščuje. N. pr. mora izvoziti gnojnico ob nepravem času iz prenapoljenne (premajhne) jame, ali pa se odtaka dragočeno gnojilo iz prepolne jame kar v cestni jarek. Take zgradbe predstavljajo zaradi znatne izgube hranilnih snovi le nedovršeno oziroma polovično delo. S pomočjo nazornih načrtov bi pa vsak umnejši kmetovalec lahko sam izračunal velikost oziroma mere za zgradbe, ki bi odgovarjale njegovim potrebam.

Najbolje bi bilo, natisniti primerne načrte z velikim tiskom na trpežnem papirju v čim večjem številu in jih o priliki strokovnih predavanj in sestankov razdeljevati med resne interesente. Predvsem bi bilo preskrbeti z njimi vsa županstva in kmetijske podružnice, kjer bi bili vsakomur na vpogled. V ta namen bi dobro služila tudi posebej tiskana navodila, ki bi kratko in poljudno obrazložila vse podrobnosti dotičnih zgradb.

Vpoštevati bi bilo tudi, da je kmetijsko stavbarstvo v okviru splošnega stavbarstva danes že naravnost posebna stavbna stroka, ki se je v povojnih letih jako izpopolnila. To posebno stroko naravno ne more povsem obvladati vsak navaden stavebenik, ki ima z njo le tupatam postranskega posla. Če računamo s tem, da bo v dolednem času pač moralo veliko število kmetij preurediti hleve, gnojlišča itd., se vsiljuje misel, da je potreben vsaj za obe oblasti eden v kmetijskem stavbarstvu res izvežban strokovnjak. Isti bi imel dolga leta polne roke hvaležnega dela v akciji, katera bo najbolj odločala za zboljšanje rentabilnosti malih kmetij Slovenije. Predstavljajmo si, kaka velika olajšava bi bila za prizadete kmetovalce in kmetijske urade, če bi stavbeni strokovnjak, vpoštevajoč razmere raznih kmetij in na temelju ogloda na licu mesta izdeloval res dobre načrte ter nadzoroval izvršitev stavbenih del.

Jos. Sustič.

Ansilaža ali okisanje krme.

Ansilaža se imenuje poseben način okisanja sveže krme pod pritiskom v posebnih v ta namen zgrajenih jamah ali stolpih. Za okisanje lahko uporabimo vsako zeleno krmo, kakor n. pr. zelena turščica, trava, listje pese in repe, detelja, lucerna, pa tudi razne slabe trave in plevel. Najbolj prikladna je pa vsekakor zelena kuruza, ki vsebuje mnogo sladkorja in škroba pa tudi precej vode. Manj primerne so pa detelje, ker vsebujejo mnogo beljakovin, ki postanejo vsled te pretvorbe manj prebavne, vsled česar zgubijo na svoji hranilni vrednosti. Vzlic temu se tudi ansiliranje detelje priporoča tedaj, če jo ne moremo zadostno osušiti.

Bistvo takega ohranjanja krme leži v tem, da se v ta namen pripravna krmila v kratkem času same od sebe ugrejejo in okisajo. Krmila so zato najbolj prikladna tedaj, če vsebujejo 75 odstotkov vode in 25 odstotkov suhih snovi, katero razmerje dobimo pri nekoliko oveli travi ali turščici. Da se zelena krma ugreje sama od sebe, je znano vsakemu kmetovalcu. Saj če pusti nakošeno deteljo le čez noč na kupu, se mu že ugreje. Vendar se da način ansiliranja krme primerjati najboljše še z okisanjem zelja ali repe v sodih in kadeh, pri katerem opazamo iste pojave.

Ugretje zelene krme provzročijo razne bakterije, ki se nahajajo na njej in se ob ugodnih pogojih zelo hitro razmnožujejo. Toplota nastane vsled razkrojevanja raznih snovi potom teh bitij. Ta namreč uporabljajo nekatere del zelene krme za hrano in tvorijo pri tem organske kisline, ki obvarujejo hrano pred pokvaro. Če torej dopustimo, da se v zelenih krmilih razmnožijo bakterije ter proizvajajo toliko kisline, kolikor jo je potrebno za ohranjanje krmil, potem pa te bakterije naglo uničimo s tem, da jim odvzamemo zrak, brez katerega ne morejo živeti in ne delovati, tedaj se bo tako pripravljena krma obvarovala pred pokvaro. Tako okisana krma nam traja dolgo časa; imenujemo jo **ansilaža**.

V zeleni krmi najdemo tri vrste bakterije: bakterije očetne kisline, bakterije maslene kisline in bakterije mlečne kisline. Ni pa vseeno, katere vrste teh se v okisani krmi močneje razvijajo. Tista, ki prevladuje, da tudi krmi svoj značilni okus. Krma, v kateri so prevladale bakterije očetne kisline, diši po kisu in živina jo nerada žre. Okisana piča ponajveč z bakterijami maslene kisline smrdi po žarkem maslu in žival jo sploh ne mara. Dobra je samo za gnoj. **Najboljša krma je pač tista, ki vsebuje mnogo mlečne kisline.** Taka krma vonja kakor med ali kakor sušene češplje in živina jo kaj rada uživa.

Kako pa se preprečimo, da se ne razvijajo očetne in maslene bakterije? Očetne bakterije se razmnožujejo in delujejo le, če imajo dovolj zraka. Če pa tega nimajo,

Najboljše, najprijetnejše, najzanesljivejše

sredstvo za čiščenje ZELODCA in ČREV za OTROKE in ODRASLE je:

PRAŠEK

MAGNA
PURGA

ker čisti brez BOLEČIN — je prijetnega okusa ter obenem ovsuje in desinficira ZELODEC in ČREVA in s tem preprečuje težja obolenja.

Ako redno jemljete po vsakem obedu na spici noža v pol čaše vode prašek MAGNA. Vam pospešuje prebavo in preprečuje tridovratno ZAPETJE.

ODSTRANJUJE

preobilno kislino v želodcu, neprijeten duh iz ust, pelhanje, vadigovanje, gorečico.

ZDRAVI

katar ZELODCA, katar ČREV, bolezn. JETER, krče v želodcu, hemeroidi, tvore v želodcu.

Dobite ga v vseh lekarnah: 1 zavoj s točnim navodilom 4 Din ali naročite na naslov: LABORATORIJ »ALGA«, SUSAČ, Tvorilniška ulica št. 45 in priležite pismu 10 Din v znamkah za 2 zavoja.

se zaduše. Zato jih uničimo na ta način, da zeleno krmo močno stisnemo, na ta način ne dopuščamo zraku dohoda in njih delovanje se neha. Maslene bakterije rabijo mnogo vode; pri ugrevanju pa večina vode izpuhti, tedaj nastane za te vrste bakterije suša in pri tem poginejo.

Na tej podlagi bomo lahko pravilno okisali zeleno krmo, ki bo služila naši živini kot izvrstno krmilo do paše v prihodnjem letu.

Soljenje slabo osušenega sena.

Če je vreme pri spravljanju sena deževno in vlažno, tedaj ga je težko popolnoma osušiti. Slabo osušeno seno se pa kaj rado pokvari, splensni ali zgnije. Proti temu se zavarujejo kmetje s tem, da seno osolijo. Nekateri posestniki jemljejo večje količine, drugi manjše množine soli. Največ jo vzamejo do 15 kg na 1000 kg, drugod pa tudi le 10 kg na 1500 do 3000 kg sena ali 1 kg na 150 do 300 kg krme. Potrositi pa treba vsako plast posebej, da pride sol, ko se raztopi, v dotiko z vsemi deli sena. Sol treba tudi zdrobiti ali stolči, da je kolikor mogoče fina, ker se taka enakomerneje trosi. Ker je navadna sol v ta namen predraga, je najbolje, če vzamemo umazano živinsko sol, ki je mnogo cenejša. Dobi se je pri Kmetijski družbi v Ljubljani, njenem skladišču v Mariboru ter pri njenih podružnicah.

Tako spravljeno in osoljeno seno je mnogo bolj tečno in lažje prebavljivo, ter se tudi ne pokvari. Živina ga pozimi rajši žre in po njem krave tudi boljše molzejo. Zaradi tega je priporočati, da živinorejci osolijo vso seno pri spravljanju, ker jim potem ni treba polagati živini soli pozimi v ostalo krmo.

Krvave uši.

Teško bi se dobil kak kraj v Sloveniji, kjer bi še ne bili opazili **krvave uši**. Ni sicer tako splošno razširjena kakor listna uš, vendar pa prizadene marsikje veliko škodo jablanam vsake starosti. Posebno rada se širi po toplejših krajih z vlažnim podnebjem.

Krvava uš živi v velikih naselbinah, kar v kupih na koži jablanovih debel in vej. Drugih sadnih plemen ne mara. Izpočetka zbira taka mesta po drevju, ki imajo nežno kožico, kakor obronki zaceljenih ran na deblu in vejah. Pozneje pa, ko se močno razmnoži, zasede najraje mladje, posebno okoli brstov. Tudi na koreninah se rada pojavlja. Opazimo jo prav lahko že od daleč po snežnobeli, volni podobni prevlaki, v kateri so zavite naselbine. Ta izvoščenih niti sestavljena odeja, varuje živali pred mokroto in sovražniki. Ako na kupček uši pritisnemo s prstom, ter jih zdrobimo, je prst krvav. Odtod ime **krvava uš**.

Krvave uši se pojavijo meseca maja ali tudi še pozneje. Takrat opazimo posamezne omenjene bele kosmičke na deblih in vejah. Če jih pustimo v nemar, se uši

silno hitro širijo, tako da je tako drevo, ki jim posebno ugaja, do poletja že vse belo.

Razmnožujejo se prav tako kakor listne uši. Iz zimskih jajčec izlegle samice kote žive mladiče zopet samice, ki istotako rode nadaljne rodove samic. Tako gre rod za rodom čez celo poletje. Vse te samice so brez kril in lazijo kvečjemu z debela na vejo ali iz ene veje na drugo. Proti koncu poletja pa se izležejo krilate samice. Te pa skrbe, da se rod razširi na vse strani. Tudi veter jih raznaša v velike daljave. Krilate samice kot spolne živali (samce in samice) in šele samice tega zadnjega spolnega rodu ležejo jajčeca, da se ohrani žival čez zimo. Ob ugodnih zimah in v zavetnih krajih dočaka pomladi tudi marsikatera brezkrila samica, zlasti v zemlji po koreninah in po drugih skrivališčih po drevju.

Krvava uš škoduje na ta način, da neumorno izsesava izpod kože prebavljen sok in tako jemlje drevesu snovi za življenje in uspevanje. Škoda je posebno zato velika, ker se mrčes silno hitro množi. Pri izsesavanju izloča in poceja v rane neki strupen sok. Zaradi tega nastajajo povsod, kjer se pasejo krvave uši, gomoljasti obrunki in brazgotine. Tak les navadno po zimi pozebe.

Krvavih uši ni težko zatirati. Potrebno pa je, da začnemo takoj, ko se pojavijo prve naselbine, ne pa šele takrat, ko je drevo že vse belo. Pred vsem moramo povdarjati, da s krvavo ušjo ne bomo imeli kaj posla, ako bomo jablane umno negovali, zlasti ako jih bomo čez zimo in pomladi temeljito snažili ter mazali in škropili z **arborinom**. Če se pa kljub temu tu ali tam pokaže kaka sled krvave uši, jo bomo lahko užugali mimogrede. Drugače pa je pri zanemarjenem drevju. V tem slučaju nam bo delala škodo poleg drugih zajedavcev seveda tudi krvava uš.

Sredstev za zatiranje krvave uši, je brez števila. Za nas hodi v poštev posebno **arborin**, ki ga mora imeti že itak vsak količkaj zaveden sadjar vedno v zalogi. En liter arborina zlijemo v 3 do 4 litre vode, pomešamo, pa imamo izvrstno tekočino za zatiranje krvave uši. S **trdim čopičem** utiramo potem tekočino v naselbine krvavih uši, tako temeljito, da izgine vsaka sled. Za škropljenje pa taka močna tekočina ni, ker bi oškodovala listje in nežno brstje. Močan lug se je tudi dobro obnesel. Majhne, redke naselbine pa pokončujemo tudi brez vsakega pripomočka, ako jih zmastimo s prsti. Močno napadenega drevja, ki so ga krvave uši deloma že uničile, ne kaže zdraviti. Posekajmo ga in v ogenj ž njim!

Nekatere sorte jablan imajo krvave uši posebno rade, n. pr. zlato parmeno, šarlamovskega, šampanjsko in landsberško reneto, rumeni befler. Ogibljejo se pa kanadke, baumanove renete in londonškega pepinga. Kjer se krvava uš rada pojavlja, izbirajmo in zasajajmo take sorte, ki jih ne mara.

ŽIMA

najboljša in najcenejša pri
M. Masterl
tovarna žime
Stražišče pri Kranju.

Kakšna bo letina.

Trajno deževno vreme v mesecu marcu, aprilu in skoro ves maj je zelo oviralo in zakasnelo spomladanska dela bodisi na polju ali v vinogradih. Kmetovalci niso mogli pripraviti dovolj skrbno njiv za setev in saditev pomladnih sadežev ter se je to opravilo izvršilo letos zelo enakomerno. Kmetovalci so bili prisiljeni, da se ne bi delo zavleklo predaleč, spraviti sadeže v napol pripravljene in plevela neočiščene njive, če je bilo vobče možno. Na ilovnatih in glinastih zemljah so pa ljudje posadili krompir in koruzo sredi maja. — Ker niso bile njive očiščene plevela, nam je pričakovati, da bodo letos njive zelo plevelne in zarasle; saj že danes nekatere njive bujno prerašča plevel.

Njive bodo pa tudi prav kepaste, trde in puste. Kadar obdelujemo polje v mokroti, se z živino in hojo zelo stepta zemlja ter se vedno pokažejo slabe posledice.

Žita ne obetajo n. pr. v ljubljanski okolici baš slabo. Obrasla so se lepo in so enakomerna v rasti. Res pa je, da so se zakasnela nekoliko v rasti, ker vedno primanjkuje solnca in toplote. Toda zamujeno še ni nič, ob ugodnem vremenu se bodo popravila hitro. Ako bo pa deževalo še dalje, se nam je bati žitne rje, ki bi znatno škodovala žitom. Saj nam je znano, da jo pospešuje rosa in oblačno vreme.

Tudi trave in detelje so vsled premajhne toplote zaostale v rasti. Nekaj časa so rasle prav hitro, sedaj se pa nič prav ne morejo opomoči. O tem času smo prejšnja leta že kosili lucerno in domačo deteljo; letos je še premajhna.

Krma bo v kakovosti zaostajala za pridelkom onih let, ko je bilo manj moče, a več solnca in toplote. Ne glede na zaključek kemične preiskave iz suhih in mokrih let dokazuje že praktična izkušnja, da krma, ki zraste v mokrih letih, ne vsebuje beljakovin, tolaš in ogljikastih hidratov v tisti meri, kot ona, ki zraste v suhih letih; je vse bolj zredčeno in izprano. To vedo najbolj naši kmetje-zivinorejci. Živina, dasi požre veliko take krme, se ne redi in je bolj pretrgana. To so praktične izkušnje našega kmetovalca.

Sadno drevje tudi ne bo rodilo, kot smo pričakovali. Orehov sploh ne bo; te je obrala že slana in se drevje še do danes ne more opomoči ter stoji — golo. Z orehi je križ! Vsaka slana koncem marca in aprila nam uniči vse upe. To drevo je zelo občutljivo in redka so leta, da rodi. Najhujše je pa to, da od slane pozebe tudi ves enoleten les.

Češnje, češplje, hruške in marelice so cvetele in odcvetele v samem dežju; kljub temu so nekatere hruške obdržale zarodek in obetajo dobro. Češplje so po večini prazne, skoro istotako tudi češnje.

Tudi zgodnje jable so cvetele v samem dežju, pozne so bile deležne nekaj solčnih dni. Skrajno slabo vreme je zelo oviralo oploditev po žuželkah in tudi samo oploditev; vendar je rastlinstvo ustvarjeno tako dovršeno, da si pomaga samo ter nas obdaruje s svojimi sadeži. Čeprav so bile vremenske prilike neugodne. Letos je cvetju zelo škodoval cvetoder. Opazoval

sem drevje v cvetju, pa je bilo skoro polovico cvetov uničenih po njem. Več je naredil škode cvetoder kot slane in deževje. — Tudi vsi ostali sadeži rastejo počasni vsled premalo toplote.

Nimamo pričakovati prvovrstne letine, vendar ne smemo gledati preveč črno v prihodnost. Bo morda bolje, kot si mislimo.

Dolžnosti do zadruga.

Vsako združenje v zadrugah daje posameznim zadrugarjem gotove pravice, nalaga pa jim tudi dolžnosti. Tako zahtevajo zadruga vzajemno delo. Čim tesnejše bo to skupno delo, tem boljše bo življenje v zadrugi, zato lahko mirno trdimo, da bo zadruga vedno samo to, kar bodo posamezni člani v skupnem delu z načelstvom iz nje naredili. Le če bo skupno delo slonelo na medsebojnem zaupanju, se bo zadruga podjetje razvijalo in procvitalo.

Združitve v zadrugah se je razvila iz gospodarske potrebe. Ko še ni bilo zadrugištva, se je kmet nahajal v velikih stiskah. Raiffeisen je uvidel, da se posamezen kmet ali delavec ne more braniti pred gospodarskim pritiskom. To spoznanje ga je vodilo k prepričanju, da more samo združitve prinesiti olajšavo in zboljšanje. Tako so nastale prve zadruga, in tako nastajajo še danes mnoge, ker pač k temu sili gospodarska stiska. **Združitve pa zahteva od posameznika kot prvo dolžnost, da se ukloni skupnosti.** Posameznik ne sme stremiti več za svojimi lastnimi cilji, ampak mora priznavati in vpoštovati cilje zadruga kot za svoje. Pri tem mora pomisliti, da vsaka kritika in sodba o zadrugi pade na člane same, torej tudi nanj.

Ravno tega se pa mnogi člani prav malo zavedajo. V zadrugiških krogih slišimo dostikrat pritožbe, ki bi bilo bolje, da bi ostale neizrečene. Posamezni zadrugiški se na ves glas pritožujejo nad vsemi mogočimi in nemogočimi stvarmi in se čutijo v zadrugi povsod zapostavljane. Godi se tudi, da marsikdo zavablja čez lastno zadrugo, to je seveda nezaslišano in takih ljudi ne moremo spoštovati. Z nevoljo se je treba od njih obrniti in jim pokazati hrbet.

Če pogledamo poglobljeno, opazimo, da je tako ravnanje dostikrat znak nevednosti in sicer nevednosti o načelih zadruga in nevednosti glede gospodarskega položaja. Zadruga sloni na demokratičnih načelih. Zato naj ne skrbi samo eden za dobro zadruga, ampak vsi naj si prizadevajo za njen procvit. Vsak naj čuti odgovornost in naj pazi, da zadruga ne trpi škode, ki bi se dala sicer preprečiti. Če pa kdo misli, da ima povod za pritožbo, je njegova dolžnost, da jih predloži na pravem mestu in ne, da zahrbtno rovati in podkopuje zadrugo.

Iz tega izhaja druga dolžnost zadrugišnika: **Zavedaj se odgovornosti nasproti zadrugi in pritožbe naslovi vedno le na pravo mesto.**

Rekli smo, da morajo vsi zadrugiški za zadrugo skrbeti in delati. Tako je tudi z upravljanjem in zapovedovanjem, tudi tukaj naj vse sodelujejo. Načelnik sam nima oblasti, tudi ne načelstvo in nadzorstvo.

Upravni organ in občni zbor naj skupaj sodelujejo, da dosežejo isti cilj. Zato je potrebna ena krepost: zaupanje. Samo tam, kjer je zaupanje, bo zadruga uspevala. **Tretja dolžnost je: imej zaupanje do uprave!**

Blagor zadrugi, kjer imajo člani zaupanje. Mnogo nepotrebnih kritik tam izostane samo po sebi, in zadruga se izogne mnogim neprijetnostim. Zadrugiški se drže discipline in spoznavajo, da je disciplina velika čednost, ki je tudi v gospodarskem kakor v državnem življenju ne moremo pogrešati. Iz discipline se razvije obvladavanje samega sebe, kar je še višje ceniti. Kdor tega ne pozna, mu bo hitro izpodletelo. Kar smo rekli o disciplini, lahko rečemo tudi o kritiki, in kritika samega sebe nam da merilo, ki ga smemo uporabljati na drugih. Četrta dolžnost zadrugišnika je torej: **obvladaj samega sebe in sodi sam sebe!**

Če imajo naši zadrugiški lastnosti in kritike samih sebe, bodo gotovo delali v dobro zadruga in do škode bo komaj kdaj prišlo. Zadruga podjetje se bo tako razvijalo in tako uspevalo, kakor želijo člani. Tu se bo vedno zopet pokazalo, da je demokratična misel skupnosti ravno v zadrugištvu globoko ukoreninjena. Naloga voditeljev zadrugištva pa je, da zadrugiške vedno na to opominjajo in jih k temu navajajo. To je peta dolžnost: **vzbujaj in pospešuj misel skupnosti v tvoji zadrugi!**

Sovražniki zadrugištva prinašajo dostikrat kritike, v katerih pravijo, da je zadrugištvu bolno, da mu manjka to in ono. To pa ni res. Zadrugištvo samo na sebi je zdravo. Vse je odvisno od tega, kako razumejo zadrugiški svoje dolžnosti. Če jih prav spoznajo, bo šlo dobro, tako da lahko mirno rečemo, zadrugištvo rušuje svoje naloge na način, kakor ga znajo uporabljati zadrugiški.

Koristi socialnega zavarovanja.

V dosedanjih sestavkih je bil govor o prispevkih za že obstoječe socialno zavarovanje. Kjer so pa dolžnosti, morajo biti tudi pravice. Vsled tega sme vsakdo vprašati, kaj dobim od zavarovanja v slučaju bolezni ali nezgode.

a) Dajanje za slučaj bolezni.

O podporah ob bolezni govori IX. poglavje (§§ 45—46) zakona o zavarovanju delavcev. V smislu določil tega poglavja ima zavarovanec, ako zboli, pravico do sledečih podpor:

1. Zavarovanec ima pravico do brezplačne zdravniške pomoči, do zdravljenja, kopele, zdravilnih voda, obvezil in vseh pomožnih priprav za zdravljenje.

Če je zavarovanec težko bolan, sme poklicati zdravnika tudi na dom. Istotako ima pravico do povrnitve prevoznih stroškov (železnica, voz, redne avtomobilne zveze), če je bolezen takega značaja, da ne more priti bolnik peš k zdravniku ali pa če je bolnik toliko oddaljen od zdravnika, da ne bi mogel vzdržati dolge poti. Vse take slučaje mora potrditi zdravnik urada. Sploh se mora zavarovanec zatekati v slu-

čaju potrebe na račun Okrožnega urada le k uradnemu zdravniku, to je k tistemu, ki je nastavljen od Okrožnega urada na področju posameznih ekspozitur. Le v nujnih, neodložljivih slučajih se sme poslužiti tudi neuradnega zdravnika.

V svrhu hitrejšega poslovanja in lažjega podeljevanja raznih dajatev je namreč Okrožni urad razdeljen na 18 podružnic ali ekspozitur in sicer: Celje, Gor. Radgona, Jesenice, Kamnik, Kočevje, Konjice, Kranj, Krško, Ljubljana, Logatec, Maribor, Murska Sobota, Novo mesto, Ptuj, Slovenjgradec, Šoštanj, Trzič in Zagorje. Vsak zavarovaneec mora občevariti le potom pristojnih ekspozitur. To je velike važnosti. Če se kdo obrne naravnost na Okrožni urad v Ljubljani, mora ta dotično zadevo poslati ekspozituri v poročanje in ugotovitev dejanskega stanja. Na ta način se cela zadeva zavleče mesto pospeši.

2. Zavarovaneec ima pravico do brezplačnega zdravljenja v bolnišnici, v zdraviliščih in kopališčih. Tako zdravljenje odredi uradov zdravnik. Če gre pa za zdravljenje v zdraviliščih in kopališčih, pa šef-zdravnik. K zdravljenju v bolnici spada tudi brezplačen dovoz v bolnišnico in prevoz iz bolnišnice domov. (Železnica, voz itd.)

3. Zavarovaneec ima pravico do hranarine, če je delanezmožen več kot tri dni. V tem slučaju od dneva obolenja, odnosno od dneva, ko je postal pridobitno nesposoben. Višina hranarine se ravna po mezdni razredih, kar znaša dve tretjini zavarovane mezde. Torej čim višji mezdni razred, tem višja hranarina. Pravico do hranarine ima član tudi če je oblastveno izoliran vsled nalezljive bolezni v hiši. V tem slučaju se smatra izolacija za delanezmožnost. Vsekakor pa mora predložiti oblastveno potrdilo o izolaciji.

4. Zavarovaneec ima pravico v slučaju smrti do pogrebne in sicer v tridesetkratnem znesku zavarovane mezde. Do zgoraj naštetih dajatev ima član pravico za dobo 26 tednov, pričenši od dneva obolenja. Ako je pa bil član v enem letu pred obolenjem vsaj 6 mesecev, ali pa v dveh letih vsaj 12 mesecev zavarovan, ali pa v delu, ki je podvrženo zavarovanju, se mu podaljša podporna doba na 52 tednov.

Velike važnosti je povdarek »Zaposlen v delu, ki je podvržen zavarovanju«. Lahko se pripeti slučaj, da ni bil kdo prijavljen, kljub temu da bi moral biti. Pri Okrožnem uradu imajo n. pr. zabeleženo, da je bil bolnik član urada le 5 mesecev v enem letu ali pa 11 mesecev v zadnjih dveh letih pred obolenjem. Vsled teh podatkov bi mu moral Okrožni urad podaljšanje podporne dobe zavrniti. Če pa more nasprotno bolnik dokazati, da je bil v enem letu odnosno v dveh letih pred obolenjem zaposlen v takem in takem delu vsaj en mesec, pa ne prijavljen, ima pravico do podaljšanja podporne dobe na 52 tednov.

Do naštetih podpor ima član pravico le, če je stopil zdrav v delo. Če se pa dokaže, da je prišel v delo že bolan, torej delanezmožen, nima pravice do podpor. V takem slučaju se jasno vidi namen izrabljanja. Do podpor ima vsak pravico, ki je bil član urada, odnosno z dnem, ko je vstopil v obrat, pa magari le en dan.

Gospodarska obvestila.

Denar.

g Vrednost denarja 26. m. Naš dinar ima svojo stalno vrednost in notira v Curihu 9.13 centimov. Na naših borzah, predvsem v Ljubljani se plačujejo inozemske valute po teh-le cenah:

1 angleški unt 277.44 Din, 1 ameriški dolar 56.92 Din, 1 holandski goldinar 22.93 Din, 1 nemška marka 13.58 Din, 1 švicarski frank 10.95 Din, 1 madžarski penga 9.91 Din, 1 avstrijski šiling 8 Din, 1 belgijski bel 7.93 Din- 1 italijanska lira 3 Din, 1 francoski frank 2.23 Din, 1 češka krona 1.69 Din, 1 grška dravhma 0.74 Din, 1 bolgarski lev 0.41 Din, 1 romunski lej 0.35 Din.

Cene.

g Ljubljanska blagovna borza. Začela se je doba, ko promet bolj zastaja, zato tudi na ljubljanski borzi ni bilo v zadnji dobi mnogo kupčije. Kupovalo se je le za sproti; posebno z deželnimi pridelki se malo trguje. Na blagovni borzi v Ljubljani se prodaja blago v vagonih postavljenih na vsako slovensko postajo, izvzemši moke, ki notira za dobavo v Ljubljani. Za 100 kg se je plačevalo: pšenica baška 330—332.5 Din, koruza baška 320—322.5 Din, činkvantin 35—350 Din, oves baški zdrav rešetan 305—310 Din, moka 0g 530—535 Din.

Lesna kupčija je bolj živahna in je povpraševanje po raznem blagu precejšno. Plačuje se les pri vagonskih dobavah postavljenih na obmejno postajo za kubični meter, pri drvih za 100 kg; bukovi plohi nežamani 440 Din, hrastovi obrobjeni plohi 960 Din, trami merkantilni 300 Din, borovina rezana na živ rob 655 Din, antene od 10—12 m dolge 310 Din, deske smreka-jelka 4 m dolge, ostrorobe, očeljene monte 517 Din, deske hrastove (podnice) 1260 Din; bukova drva suha na nakladalni postaji 17 Din.

g Lesni trg. Položaj na lesnem trgu je še vedno ugoden. Mnogo se povprašuje po drvah, kar je najbrže v zvezi z italijanskimi državnimi dobavami. Tudi hrastove pragove se mnogo zahteva, in sicer za dobavo do konca januarja 1929. Zanimajo se tudi za brzojavne drogove (smreka, jelka, bor), ki jih zahteva Italija, pa tudi Madjarska. Zelo povprašujejo po zlahnem lesu: oreh, javor, lipa, ki jih je pa težko dobiti. Primanjkuje tudi parjene bukovine, ki ima prav lepo ceno, medtem ko je neparjena zelo nizko v ceni. Parjeno blago doseže dvakratno ceno. Že sedaj je veliko zanimanje za bodočo sezijo in naša bukeve ima lepo prihodnost, le če bi si proizvajalci za parjenje blaga napravili parilnice, ki bi se jim v kratkem izplačale.

g Cene soli v maloprodaji. Finančni minister je z veljavnostjo od 1. jul. nadalje določil cene soli v prodaji na drobno (takole: 1. Morska sol (bela in siva) in mineralna sol (briketirana in drobna) iz Kreke in Simin Hana po 2.50 Din za kg; 2. Zmleta kamena in morska sol (privatne mletve) po 2.75 za kg; 3. morska sol (bela in siva) za ribice in ribarska industrijska podjetja 1.25 Din za kg; 4. nečista sol za živino iz

Kreke in Simin Hana (samo za Bosno in Hercegovino), briketirana po 1.60 Din, drobna po 1.20 Din kg. — Prošnje za razne vrste soli je nasloviti na »srezko monopol-sko upravo«. Prošnje pa lahko samo oni, ki so protokolirani trgovci ali pa imajo obrtno dovoljenje. Kdor bi prodajal sol po višji ceni, se mu poleg kazni odvzame tudi vsa sol v skladišču.

ZIVINA.

g Ljubljanski živinski sejem 20. t. m. Na ta sejem je bilo prignanih: 163 konj, 37 volov, 37 krav, 14 telet in 317 prašičev za rejo. Prodanih pa: 32 konj, 25 volov, 18 krav, 12 telet in 255 prašičev. Sejem ni bil prav dobro obiskan in tudi kupčija je bila manj živahna, izvzemši za prašičke, ki so se kupovali za rejo po 200—300 Din komad. Cene so od zadnjega sejma neizpremenjene. Notirali so za kg žive teže: voli prvovrstni 15.50 Din, drugovrstni 8 do 9.50 Din, krave debele 5—6 Din, klobasarice 3—4.50 Din, teleta 13—15 Din.

g Mariborski trg. V soboto, 23. t. m., so okoličani pripeljali na trg v Maribor na 10 vozeh 26 zaklanih prašičev, ki so bile prodane po 10—17.50 Din za kg, nadalje 16 voz sena po ceni 70—95 Din za 100 kg in 2 voza škope po ceni 1.75 do 2 Din. — Krompir se je prodajal po 1 do 1.25 Din za kg, 5 voz črešenj po 5—6 Din za liter.

Na dunajski živinski sejem 18. junija je bilo prignanih 3143 glav goveda, od teh iz Jugoslavije 272. Cene so bile najboljšim volom po 1.70—1.95 šilinga (13.60—15.60 Din), primavolom 1.45—1.70 šil., drugovrstnim 1.20—1.40 šil., tretjevrstnim 0.90 do 1.15 šil., biku 1.10—1.40 šil. (8.80 do 11.20 Din) za kg žive teže.

Na dunajski prašičji sejem 19. junija je znašal dogon 20.306 glav, od tega iz Jugoslavije 2320. Cene za kg žive teže so bile špeharjem prvovrstnim po 2—2.05 (16 do 16.40 Din), angleški križani 1.90—2.05, mesnati 1.60—2.10 šilinga. Čeprav je bil dogon večji nego navadno, so se mesnati prašiči hitro prodali.

RAZNO.

g Pospeševanje perutninarstva. Mariborski oblastni odbor bo tekom letošnje jeseni porazdelil večje število plemenskih petelinov brezplačno med resne zanimance v oblastnem okolišu. Razdelitev se bo vršila izključno potom kmetijskih korporacij (zadrug, društev, kmetijskih podružnic) in občin, v katerih bo najmanj šest posestnikov, ki bi bili voljni gojiti samo štajersko kurjo pasmo. Prošnje morajo predložiti omenjene organizacije čimprej na posebnem obrazcu, ki ga dobijo brezplačno pri vseh okrajnih glavarjih in pri kmetijskem oddelku oblastnega odbora. Na prošnji posameznikov se ne oziralo. — Slišimo, da pripravlja tudi ljubljanski odbor slično akcijo za ljubljansko oblast.

Z našo umetno

moštovo esenco „Mostin“

si lahko vsakdo z malimi stroški pripravi izvrstno, obstojno in zdravo domačo pijačo. Cena 1 steklenice za 150 litrov Din 20.—, po pošti Din 40.—. Dobi se samo v drogeriji A. Kanc slauva, Ljubljana in drogeriji Wolfram anal. M. Kano, Maribor. — Tudi letos kupujemo lipovo cvetje.